

Histerik Bilinç

Saffet Murat Tura

Metis Yayınları, İstanbul, 2007

Evreni/yaşamı kendi maddi temeli içerisinde açıklayabilir miyiz? Peki ya bilinci? 8 yaşındayken ölümden çok korkan ve korkusu zamanla yaşam karşısında büyük bir merak ve hayranlığa dönüşen yazar, hâlâ kafasına takılan varlık sorunsalı ile uğraştığını söylüyor. Bu kitap ile de bilincin varlık sorunsalını doğa bilimi tarafından ele alınabilir bir olgu, bir doğa olayı olarak düşünülebilmesini sağlamayı hedefleyen öncü çabalara katkıda bulunmayı amaçladığını belirtiyor. Bunun için deneysel verilerle desteklenen bir akıl yürütmede bulunuyor ve bu yöntemi "deneysel felsefe" olarak adlandırıyor.

Hâlihazırda bilimsel bir bilinç kavramı şekillenmediğini belirterek, bilinci elimizden kayan ince ve gizemli bir satene benzetmekle günlük psikiyatri pratiğimizde kullandığımız açık veya kapalı olarak kabaca değerlendirilen farkındalık/ulaşılabilirlik bilincinden öteye götürüyor tartışmayı. Henüz niceliksel ve niteliksel olarak doğrudan ölçemediğimiz duygu, düşünce, algı, rüya yaşantılarının/fenomenlerinin bilinci bu, fenomenal bilinç. Sadece kendimizde doğrudan gözlemleyebildiğimiz iç yaşantımız. Bir de dış gerçeklik/yaşantı var naif bir gerçekçilik ile öyle olduğunu sandığımız, ama belki de sadece içimizdeki fenomenal dünyanın izdüşümü olmaktan öte bir gerçekliği yok. Bu noktalardan hareketle yazarın kitapta yanıtını aradığı iki temel soru var: Biz de atom ve moleküllerden oluşmuş bir maddi cisimken nasıl fenomenal bilince sahip oluyoruz? Fenomenal bilincimiz beyindeki maddi-nöral süreçleri etkiliyor mu, yani sahiden bir özgür irademiz var mı, yoksa fizik yasaları ile yönetilen biyolojik otomatlar mıyız?

Bilinç tartışması minimalist ve maksimalist yaklaşımlarla iki ayrı kısımda kitapta tartışılıyor. İlk kısımda psikiyatri, psikoloji, nöroloji, sinirbilim, fizyoloji ve biyoloji alanlarından veriler ile bilincin gözlenebilir, ölçülebilir yanları ele alınarak, felsefi

tartışmalar bilimsel kavramsallaştırma ve kurgulara devşirilip varsayımsal platform oluşturulurken; ikinci kısımda yazarın konuyla ilgili temel özgün varsayımları biçimlendiriliyor ve tartışılıyor. Yazara göre fenomenal bilinç bir doğa olayı olarak deneylenebilir, fenomenal bilinç insanda özgür irade oluşturmeyen bir yaşantıdır ve sadece zamanda geçen doğal bir olaydır. Alt alta yazıldığında hiçbir anlam ifade etmeyen bu temel çıkarımlar ancak yazarın akıl yürütmesinin izi sürülerek anlam kazanıyor.

Kitapta bilincin maddesinin deneylenebilir olduğunu gösterme misyonu, bilimsel bir tevâzu içinde gerçekleştiriliyor. Yazar ek tartışmaları, eksik kalan yanlara dokunmadan geçmiyor, eserine dürüst davranıyor. Bir söyleşisinde bir önceki kitabı "Şeyh ve Arzu"daki denemelerinde bilince daha keskin bir felsefi düzlemde yaklaşırken "Histerik Bilinç"teki temkinliliği ve şüpheciliğini, kitabı yazarken önceden kafasında oluşan materyalist tezin yanlışlandığını gördüğü anda yaşadığı şok ile açıklıyor. Bu nedenle natüralist yalpalamalar, muğlaklıklar yaşadığını ve yer yer gizemciliğe kaydığını kabul etmekle birlikte felsefi çalışmalarını derinleştirdiğini ve yeni yollar deneyeceğini ifade ediyor. Esas önemli olanın tezlerinin doğruluğunu değil, bilincin bir doğa olayı olarak düşünülebilmesinin gerekliliğini anlatmak olduğunu ısrarla vurgulayan ve elinden geleni yaptığını düşünen yazarın gerçekten de eline sağlık.

Kaynaklar

- Histerik Bilinç, Tura SM, Metis Yayınları, İstanbul 2007
- Nuriye Akman ile Söyleşi, Zaman, 3 Ağustos 2003
- Dr. Demet Parlar ile Söyleşi, Hekim Forumu, Haziran 2008
- Bekir Tarık - Osman Akınhay ile Söyleşi, Mesele, Haziran 2007